

عنوان: تدوین و اعتباریابی بسته کمک آموزشی درس دین و زندگی مبتنی بر تئوری انتخاب**مرضیه رضائی سلطان آبادی^۱، پروین کدیور^۲، اسماعیل سعدی پور (بیابانگرد)^۳****چکیده****اطلاعات مربوط به****مقاله****کلید واژگان**

بسته آموزشی،
تئوری انتخاب،
درس دین و زندگی،
پایه دهم

پژوهش حاضر باهدف تدوین و اعتباریابی بسته آموزشی درس دین و زندگی پایه دهم مبتنی بر تئوری انتخاب انجام شد. روش پژوهش برای مرحله طراحی و تدوین بسته آموزشی، روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد سنتز پژوهی آمیخته بود. مضامین اصلی بسته آموزشی و زمان موردنیاز برای آموزش برگرفته از منابع کتبی همچون الگوی مدارس گیلانت گرمار و مقالات و طرح‌های پژوهشی داخلی و خارجی بود. برای روایی یابی بسته، ضمن استفاده از روش روایی صوری، از روش روایی محتوایی به شیوه کیفی و کمی با پائل خبرگان ۱۴ نفری استفاده شد. ۱۴ نفر از متخصصان به‌عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شد که ۱۰ نفر در حوزه روان‌شناسی و دو نفر در حوزه برنامه‌ریزی درسی و دو نفر هم در حوزه تعلیم و تربیت بودند و از دو ضریب نسبی روایی محتوا و شاخص روایی محتوا استفاده شد. حداقل و حداکثر میزان ضریب نسبی روایی محتوا برای هر آیتم بسته ۰/۷۱ و ۱ محاسبه شد و میزان شاخص روایی محتوا در عمده جلسات به سمت عدد (۰/۸۵) برای تمامی هدف‌ها در پروتکل آموزشی به دست آمد. نتایج نشان داد بسته آموزشی درس دین و زندگی مبتنی بر تئوری انتخاب برای دانش‌آموزان پایه دهم از روایی صوری و محتوایی مناسبی بهره‌مند است و روایی لازم را برای کاربردهای آموزشی و استفاده پژوهشی دارد.

^۱ دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، واحد قم، دانشگاه آزاد اسلامی، قم، ایران. kazem.ebrahimi2@gmail.com

^۲ نویسنده مسئول: استاد تمام پایه ۴۶، گروه روانشناسی، واحد تهران، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران. Kadivar220@yahoo.com

^۳ استاد تمام، گروه روانشناسی، واحد تهران، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. E.sadipour@atu.ac.ir

مقدمه

در دنیای امروز تحصیل علم و دانش بخش مهمی از زندگی افراد را تشکیل می‌دهد و کمیت و کیفیت تحصیل نقش مهمی را در آینده افراد ایفا می‌کند. از این رو موفقیت فراگیران همواره از اولویت‌های نظام‌های تربیتی است (جوادی، ۱۳۹۹). از طرفی کیفیت یکی از مهم‌ترین مسائل عصر حاضر است که نه تنها در صنعت بلکه در دنیای رقابتی امروز در آموزش و پرورش بیشتر از آن مطرح است، چرا که امروز دیگر سرمایه ملی یک کشور، پول و زمین نیست، بلکه دانش و نیروی انسانی آموزش‌دیده و مبتکر و خلاق است (خالق‌خواه، ۱۳۹۷).

همچنین مقطع آموزش متوسطه یکی از مهم‌ترین مقاطع تحصیلی در تربیت نسل‌های آینده است که باید مسائل آموزش مربوط به آن در ابعاد مختلف در نظر قرار گیرد و دوره جوانی با هجوم انواع پرسش‌های دینی همراه می‌شود و در کنار عشق و علاقه به دانش دین و کنجکاوی بسیار در آن دسته‌ای پنهان و پیدایی سعی در غبارآلود کردن اذهان جوانان نسبت به باورهای دینی دارند، بی شک هر گاه آن عطش روحی و این پرسش‌های بی‌دری با آموزه‌های دینی آشنا نشوند با مشکلات زیادی روبرو خواهند شد. (رضوی و همکاران ۱۳۹۴) و از طرفی رشد و بهبود تدوین برنامه درسی از مهم‌ترین امور آموزش و پرورش محسوب می‌شود که به طور پویا و مرتب باید مورد بازنگری درسی و بهبود قرار گیرد. همچنین در بخش‌های مختلف سند تحول بنیادین به این پویایی و به روز بودن امر آموزش اشاره شده است. از آن جمله می‌توان به جمله طراحی و تدوین برنامه آموزشی انعطاف پذیر و متناسب با ویژگیهای شخصیتی و محیطی استعدادی گوناگون دانش آموزان به منظور شکوفایی استعدادها ی خاص و افزایش کار آمدی و مفید بودن است، اشاره کرد (راهکار ۷/۵). طراحی و تدوین برنامه آموزشی متناسب با نیازها و نقش های دختران و پسران (راهکار ۶/۵) طراحی وساخت فضاهای تربیتی متناسب با برنامه درسی (راهکار ۱۴/۱) ایجاد و متناسب سازی فضاهای تربیتی با ویژگیها و نیازهای دانش آموزان (راهکار ۱۴) که این اولویت ها در پژوهش حاضر با طراحی کردن بسته آموزشی درس دین و زندگی مد نظر قرار می‌گیرد.

یکی از نظریه‌های ارزنده که این سال‌ها در آموزش بسیار پر کاربرد است تئوری انتخاب است که در یک تعریف ساده می‌توان گفت که این نظریه در مورد انتخاب‌ها و چگونگی و چرایی انجام آنهاست تئوری انتخاب تبیین می‌کند که ما به‌عنوان یک انسان برای دست‌یافتن به آنچه می‌خواهیم چگونه رفتارمان را انتخاب می‌کنیم بر اساس این تئوری تمامی آنچه ما انجام می‌دهیم یک رفتار است و هر رفتار برای ارضای یک یا چند نیاز ارضا نشده و نیز اینکه همه رفتارها عمدی و انتخابی هست و از درون ما برانگیخته می‌شوند و با توجه به ناکامی ما آن رفتار صادر می‌شود. این درست بر خلاف نظریه‌هایی است که می‌گویند ما در دنیایی از کنترل بیرونی به سر می‌بریم و توسط عوامل بیرونی برانگیخته می‌شویم (قاسمی، ۱۳۹۸).

نظریه انتخاب که در آن رویکردهای انسانی - شناختی و تا حدودی سازنده‌گرایی و پسامدرن، بارز است و جنبه فرا فرهنگی دارد، در بین رویکردهای موجود روان شناختی با مفاهیم درس دین و زندگی همخوانی بسیاری دارد زیرا قالب های پذیرش بی قید و شرط مراجع، احترام به آزادی، قدرت انتخاب و مسئولیت پذیری از جمله مفاهیم رویکرد انسانگرایی است که در نظریه انتخاب متبلور شده است (گلاس، ۱۳۹۴).

در تئوری انتخاب بر پنج نیاز اساسی انسان به‌عنوان هدف رفتار، تأکید می‌شود. این نیازها درونی، جهان‌شمول، پویا و هم‌خوان با یکدیگر ندو شامل نیاز به عشق و تعلق، بقا، قدرت و پیشرفت، آزادی و خودمختاری، تفریح و لذت می‌شوند. (گلاس ۱۹۹۸، ترجمه فیروز

بخت (۱۳۸۵). نظریه انتخاب تکنیک مدار نیست، فرایند مدار است و فرایند مدار یعنی از ابتدا یک نظریه کاملا روشن درباره رفتار وجود دارد، مبنی بر اینکه چرا انسان رفتار میکند و چگونه رفتار می کند (صاحبی، ۱۳۹۱).

نظریه انتخاب معتقد است هنگامی که افراد در ارضای نیازهای خود ناکام می شوند، دست به رفتار می زنند، یعنی رفتار و عمل خاصی را انتخاب می کنند تا شاید بدان وسیله نیازهایشان را برآورد کنند. همچنین این نظریه توضیح می دهد که ما به عنوان یک انسان چگونه برای به دست آوردن آنچه می خواهیم دست به انتخاب می زنیم (گلاس، ۲۰۱۱).

از نظر گلاس، وقتی دانش آموز ارزش مفاهیمی که به او آموخته می شود را درک نمی کند و این آموزش ها در زندگی واقعی او کاربردی ندارند، به تحصیل بی علاقه شده و تکالیف و معلمان را از دنیای کیفی خود خارج می کند (گلاس، ۱۹۹۸، ترجمه فیروز بخت، ۱۳۸۵). میر عارفین (۱۳۹۰) در مقاله آسیب شناسی کتاب های دین و زندگی از منظر توجه به نیازهای دانش آموزان به این نتیجه رسید که ورود اطلاعات و فناوری های جدید به عرصه زندگی نیازها و فرهنگ های جدیدی را به دنبال می آورد. ضرورت دارد که در برنامه درسی ضمن پاسداری از ارزش ها و باورهای دینی اسلام زمینه ها و فرصت هایی متناسب با تغییرات و تحولات جهانی در این حوزه از دانش و معرفت بشری فراهم کرد و از رهگذران دانش آموزان را برای زندگی و برنامه ریزی صحیح در عصر جدید آماده کرد که کتاب مذکور به نیازهای دانش آموزان از این منظر توجهی ندارد. همچنین اصل مهم در تعلیم و تربیت این است که باتوجه به موقعیت، افراد و مسائل از روش های مختلف استفاده گردد و کار علم این است که به فراگیران کمک کند تا به لایه های ساده تا پیچیده علم دست یابند، ضمناً برای اینکه باتوجه به تغییر و تحولات جهان، نظام آموزشی هم پویا و پابرجا بماند، لازم است از روش های جدید استفاده کند. درغیر این صورت علم شرایط نابودی خودش را فراهم کرده است (رحیمی، ۱۳۹۹). یکی از این روش های جدید می تواند استفاده از کمک بسته های آموزشی در حیطه تعلیم تربیت باشد.

در تحقیق عبدلی سلطان احمدی و همکاران (۱۳۹۱: ۶۱) نشان داد که اگر چه میزان پاسخگویی کتاب دین و زندگی متوسطه به برخی نیازهای روانی فراگیران از جمله محبت و ابراز وجود، امنیت، داشتن هدف و نظم جویی در حد مطلوب پاسخ نداده و به طور معنی داری با رفع این نیازها فاصله دارد. شیخ زاده (۱۳۹۲) در مقاله آسیب شناسی برنامه دینی به عنوان الگوی تغییر در برنامه درسی دوره متوسطه به این نتیجه رسید که امروزه در برنامه درسی مدارس ما مدرسه محیطی را ایجاد می کند که آن محیط پاداش زیادی را به تفکر خلاق نمی دهد و بر شکلی از عقانیت که همگرای را در مورد شناخت شده ها بیشتر از کشف ناشناخته ها تأکید دارد. سلطانی (۱۳۹۷: ۱) در تحقیق خود گزارش کرده که یافته های حاصل نشان دهنده این است که دانش آموزان دیدگاه مناسبی نسبت به درس دین و زندگی نداشته و حتی باورهای آنها ضعیف تر شده است. پژوهشگر مذکور تصریح می کند که می توان با کاربرد روش های فعال، همچون پرسش و پاسخ و پیوند زدن مطالب درس دینی با واقعیت های روزمره زندگی تا حدودی می توان مشکلات این درس را حل کرد. حیدر پور و همکاران (۱۳۹۷: ۲۵) در تحقیق خود نشان داده اند که در راهنمای برنامه درس دین و زندگی دوره متوسطه دوم بیشتر به نگرش ها و ارزش های اسلامی توجه شده، ولی در آن از بعد عینی و کاربردی سبک زندگی اسلامی و ایرانی خبری نیست. سولماز خادمی (۱۳۹۸) در مقاله ای به تحلیل محتوای برنامه درسی دین و زندگی پرداخته و نتایج تحقیق نشان داد میزان توجه محتوای آموزشی کتاب درسی به خلاقیت و تفکر انتقادی و ابراز وجود دانش آموزان در سطح ضعیفی قرار دارد و از این رو پیشنهاد می شود که محتوای کتاب درسی مذکور توسط مولفین و برنامه ریزان درسی مورد بازبینی و تجدید نظر قرار گیرد. قدم پور و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله ای با عنوان تأثیر آموزش تفکر مبتنی

بر مثبت نگرى بر عمل به باورهای دینی و خود کنترلی به این نتیجه رسیدند که آموزش تفکر مبتنی بر مثبت نگرى باعث افزایش عمل به باورهای دینی و خود کنترلی در افراد می شود. طبق نتیجه تحقیق امینی (۱۳۹۹) برنامه درسی دین و زندگی مقطع متوسطه فاقد کارکردهای مورد انتظار تربیتی و تأثیرات مثبت بر روی یادگیرندهای دینی و اخلاقی دانش آموزان باشند. بدیهی است به کارگیری راهکارهای علمی جهت حل مشکلات مذکور می تواند باعث کارآمدی هر چه بیشتر نظام آموزشی کشور در درس دین و زندگی شده و دانش آموزان را نیز از فضایل دینی مورد نظر بهره مند سازد. رضوی و همکاران (۱۳۹۴) در مقاله تحلیل محتوای کتاب های درس دین و زندگی دوره متوسطه به این نتیجه رسید که، متأسفانه آن گونه که باید، در جهت شناخت و آموزش آنها در مدارس به طور جدی تلاشی صورت نگرفته است و در پژوهش های انجام شده بر مبنای اصول و روشهای تربیتی به این نتیجه رسید که در گام های تربیتی کتابهای سه پایه تحصیلی، اصل تذکر بیشترین فراوانی و اصل عدل کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است، شاید بتوان گفت متن درسها بیشتر جنبه عقلانی و متن گام های تربیتی بیشتر جنبه تهییجی دارد. اسلایمان و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی به موضوع چالش ها و راهکارهای اجرای برنامه درسی مبتنی بر تفاوت های فردی درس دین و زندگی در نظام آموزش و پرورش ایران پرداختند. نتیجه تحقیق نشان داد که یکی از چالشهای مورد توجه ضعف دانشی و عملی معلمان در شیوه تدریس، عدم جذابیت و برانگیزندگی محیط یادگیری، محدودیت امکانات و تجهیزات آموزشی فناوریانه و روز آمد و ضعف در سیستم آموزشی در برنامه های درسی و عدم استقلال معلم در انطباق دادن اهداف با تفاوت های فردی دانش آموزان، عدم تناسب محتوا با نیازهای گوناگون دانش آموزان می باشد.

باتوجه به یافته های پژوهشی که ذکر شد و همچنین تلاش هایی که در خصوص تدوین بسته ها و پروتکل های آموزشی مبتنی بر روان شناسی مثبت نگار انجام شده است، از جمله می توان به پژوهش های رعیت ابراهیم آبادی و همکاران (۱۳۹۴)، آل بویه، طباطبایی (۱۳۹۵)، صادقی و بیرانوند (۱۳۹۶)، علوی، قدم پور و غضنفری (۱۳۹۶)، یکانی زاد، گل محمد نژاد، بهرامی و سلیمان نژاد (۱۳۹۷)، بدری و گرگری، نعمتی، واحدی و طاهری (۱۳۹۸) اشاره کرد، هم چنین تحقیقاتی در خصوص ضعف های برنامه درسی دین و زندگی انجام شده، از جمله خادمی (۱۳۹۸)، امینی (۱۴۰۰)، اسلامیان و همکاران (۱۴۰۰)، با وجود این بسته ها و پروتکل ها ی آموزشی مذکور عمدتاً به برخی مفاهیم روانشناسی مثبت نگر و روش ها معطوف بوده و در هیچ یک از آنها به صورت جامع به جوانب اساسی تئوری انتخاب و ضعف های کتاب درسی دین و زندگی یک جا نپرداخته است و با نگاهی به اسناد تحول بنیادین آموزش و پرورش مبنی بر استقرار نظام خلاقانه و اصلاح و نوآوری در آموزش و پرورش در راستای تربیت جامعه و ایجاد متناسب سازی فضاهای تربیتی با ویژگیها و نیازهای دانش آموزان، همچنین اصلاح و باز تدوین متون و مواد آموزشی در درس علوم انسانی و ایجاد تنوع در فرصت های تربیتی و طراحی و تدوین برنامه آموزشی متناسب با نیازها و نقش های دختران و پسران و در نهایت توانمند سازی دانش آموزان ساکن مناطق محروم و استفاده از ظرفیت برنامه درسی و نهادهای مختلف آموزش و تربیتی در مناطق مختلف کشور لازم است. هر چند در دهه های اخیر پیشرفت های زیادی در خصوص تولید برنامه های آموزشی و روانشناختی انجام شده است با این حال بیشتر این برنامه ها با تمرکز بر جنبه های خاصی از مفاهیم روانشناسی مثبت نگار مانند تاب آوری، بهزیستی، شادکامی و موفقیت تحصیلی دانش آموزان (فرگوسن، ۲۰۱۸ و وایت کرن، ۲۰۱۸) طراحی شده اند. با توجه به اینکه یکی از مهم ترین وظایف روانشناسی تربیتی، تحقیق و پژوهش در خصوص ارائه روشهای گوناگون جهت پیشبرد بهتر اهداف آموزشی و تربیتی است، سوال اصلی در این پژوهش عبارتست از:

آیا بسته آموزشی درس دین و زندگی از اعتبار لازم برای انتقال محتوای آموزشی برخوردار است؟

روش‌شناسی پژوهش

اجرای این پژوهش در دو مرحله کلی صورت گرفت، در مرحله اول پژوهش، برای تبیین چارچوب مفهومی تئوری انتخاب و همچنین طراحی و تدوین بسته آموزشی، از روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد سنتزپژوهی آمیخته (سندلوسکی، ویلسو بارسو، ۲۰۰۶) استفاده شد. سنتزپژوهی آمیخته، مرور سیستماتیک است که نتایج مطالعات کمی و کیفی حوزه‌ای مشترک از پژوهش‌های تجربی را ترکیب می‌کند. در مقایسه با دیگر روش‌های پژوهش ترکیبی که موضوع مجموعه داده‌های ترکیبی از داده‌های کمی و کیفی (برای مثال، مصاحبه و مانند آن) است، داده‌های آن از یافته‌های مطالعات کمی و کیفی اولیه و از پژوهش‌های تجربی به دست می‌آید (سندلوسکی، ویلسو و بارسو، ۲۰۰۶). نتایج آن دقیق‌تر از روش‌های ترکیبی دیگر و هدف توسعه خلاصه شواهد و نظریه و قضاوت نظریه‌های رقیب و تعیین عناصر فعال، اثربخشی و پیوندهای ضعیف در زنجیره انجام مداخلات، برنامه و سیاست‌هاست (سندلوسکی، ویلسو، لیمن و کرنل، ۲۰۱۲). در تعیین مراحل سنتزپژوهی نظرات مختلفی مطرح شده است؛ اما هر د (۱۹۸۱) مراحل هفت‌گانه زیر را مطرح کرده است.

- شناسایی منابع دست‌اول
- بازنگری و تحلیلی مفهومی عناصر اصلی
- شناسایی خوشه‌های اطلاعات برای الگوی مطلوب بر اساس الگوهای تحلیل مفهومی.
- در کنار هم قراردادن اطلاعات در درون هر دست.
- چرخه‌ای مکرر از تحلیل - ترکیب تا دسته‌ها به اعتبار لازم برسند و بیانیه نهایی به دستید.
- مرتب کردن دسته‌ها برای کاربرست موردنظر.
- تفسیر مطالب ترکیبی (به نقل از مارش، ۱۹۹۰، پاپ مد، علوم جهان اسلام و جهاد دانشگاهی بودند. با استفاده از روش ۹۱)

در مرحله دوم پژوهش و پس از بازبینی و اصلاح برنامه طراحی و تدوین شده و به‌منظور تعیین روایی آن از روش روایی صوری و محتوایی استفاده شد. به‌منظور بررسی روایی صوری به شکل کیفی، از مصاحبه نیمه ساختاری با صاحب‌نظران و کارشناسان موضوع استفاده شد. محتوا و شیوه تدریس بسته آموزشی در پائل تخصصی متخصصین مورد بررسی قرار گرفته و تحلیل و ترکیب گردید و برای تعیین اعتبار الگوی پیشنهاد شده، نظرات آنها با مصاحبه نیمه ساختاری جمع‌آوری و نتایج با روش کیفی تحلیل شد. برای تعیین ضریب روایی محتوایی بسته آموزشی از روش لاوشه جهت تبدیل قضاوت کیفی متخصصان به کمیت استفاده شد. در این روش، ضریب روایی محتوایی بین ۱+ تا ۱- است. به‌منظور به‌دست‌آوردن ضریب روایی محتوایی بسته آموزشی، از متخصصان روان‌شناس خواسته شد تا مراحل و محتوای برنامه طراحی شده را باتوجه به مقیاس سه‌درجه‌ای ضروری (۲)، مفید (۱) و غیرضروری (۰) درجه‌بندی کنند. برای محاسبه شاخص روایی محتوایی بسته آموزشی از فرمول (۱) استفاده شد. در این روش، باتوجه به تعداد افراد گروه پائل، حداقل مقدار قابل قبول برای تأیید اعتبار محتوایی اجزا بسته آموزشی ۰/۵۱/ در نظر گرفته شد. (فرمول شماره ۱)

$$CVR = \frac{ne - (N + 2)}{(N + 2)}$$

ne=تعداد داورانی که جلسات و محتوی جلسه را ضروری تشخیص می‌دهند/N=تعداد کل داوران/CVR=ضریب روایی

جامعه آماری مربوط به تعیین روایی برنامه، مشتمل بر کل صاحب‌نظران و متخصصان حوزه‌های روان‌شناسی تربیتی، تعلیم و تربیت و برنامه ریزی درسی شاغل در مراکز علمی، پژوهشی و آموزشی بودند که با روش نمونه‌گیری هدفمند مبتنی بر روش نمونه‌گیری ملاکی، تعداد ۱۴ متخصص (۱۰ نفر در حوزه روان‌شناسی، ۲ نفر در تعلیم و تربیت و ۲ نفر در حوزه برنامه ریزی درسی) به عنوان نمونه و اعضای پانل اعتبار بخشی انتخاب شدند. این متخصصان یا آثار علمی یا تجربیات عملی در حوزه مطالعاتی خود یا تجربه کافی کار با دانش آموزان پایه دهم را داشتند. همچنین در انتخاب این افراد سعی شد تا حد امکان نگاه بین رشته‌ای شود از حوزه‌های علوم تربیتی، روان‌شناسی مدرسه و روان‌شناسی کودک و نوجوان دارای اطلاعات نسبی باشند. در جدول زیر ویژگی‌های پانل خبرگان آورده شده است.

جدول ۱- ویژگی‌های پانل خبرگان جهت روایی محتوایی بسته آموزشی

شماره	زمینه تخصص	جنسیت	مدرک تحصیلی	زمینه فعالیت
۱	روان‌شناسی عمومی	خانم	دکترای تخصصی	روانشناس مدرسه
۲	روانشناس بالینی	آقا	دکترای تخصصی	روانشناس مدرسه
۳	روانشناس تربیتی	خانم	دکترای تخصصی	روان‌شناس کودک و نوجوان
۴	روانشناسی تربیتی	خانم	دکترای تخصصی	تعلیم و تربیت
۵	روانشناس عمومی	خانم	دکترای تخصصی	روانشناس کودک و نوجوان
۶	روانشناس تربیتی	آقا	دکترای تخصصی	تعلیم و تربیت
۷	روانشناس بالینی	خانم	دکترای تخصصی	روانشناس کودک و نوجوان
۸	روانشناسی تربیتی	خانم	دکترای تخصصی	روانشناس نوجوان
۹	روانشناسی بالینی	آقا	دکترای تخصصی	روانشناس کودک و نوجوان
۱۰	روانشناسی عمومی	آقا	دکترای تخصصی	روانشناس کودک و نوجوان
۱۱	برنامه ریزی آموزشی	آقا	دکترای تخصصی	تعلیم و تربیت
۱۲	برنامه ریزی آموزشی	خانم	دکترای تخصصی	تعلیم و تربیت
۱۳	فلسفه تعلیم و تربیت	خانم	دکترای تخصصی	تعلیم و تربیت
۱۴	فلسفه تعلیم و تربیت	آقا	دکترای تخصصی	تعلیم و تربیت

ضمناً برای روایی پرسش‌نامه از شاخص روایی محتوا نیز استفاده می‌کنیم. (فرمول شماره ۲)

$$CVI = \frac{ne}{N}$$

ne = تعداد متخصصینی که گزینه ۳ و ۴ را انتخاب کرده‌اند / N = تعداد کل متخصصین / CVI = شاخص روایی محتوا

یافته‌ها

یافته‌های تحقیق بر اساس مراحل مختلف سنتز پژوهی به شرح زیر ارائه شده‌اند. ابتدا، برای شناسایی منابع دست‌اول، مقالات، کتب و اسناد مرتبط با موضوع، محدود به سه دهه گذشته و با بهره‌گیری از پایگاه‌های اطلاعاتی و مراکز نگهداری منابع مکتوب گردآوری شد. پایگاه‌های اطلاعاتی مورد استفاده شامل اسکوپوس، وب او ساینس، پاپ مد، علوم جهان اسلام و جهاد دانشگاهی بودند. با استفاده از روش نمونه‌گیری نظری، موارد مرتبط با موضوع تحقیق انتخاب شدند و تا رسیدن به اشباع نظری در پاسخ به سؤال‌های تحقیق این کار ادامه

یافت، ملاک‌های ورود مطالعات و مقالات، نزدیک بودن عنوان یا موضوع مورد پژوهش به پژوهش حاضر و سال انتشار آنها بود. مطالعاتی که موضوع آنها به موضوع پژوهش حاضر نزدیک نبودند و یا سال انتشار آنها بیش از پانزده سال گذشته بود، از مطالعه خارج شدند. سپس،

عناوین محتوای آموزشی	شماره جلسه
معرفه - تعیین اهداف - بیان قوانین آموزشی - خوش آمد گویی - مقدمه ای برای تئوری انتخاب - انجام پیش آزمون	جلسه اول
آموزش مفهوم هدف و تفاوت آن با مفهوم ارزش (با استفاده از کار عملی و کار برگ هدف و ارزش) - آموزش انواع هدفگذاری در زندگی با استفاده از کار عملی و انجام کار برگ و حیطه های هدف گذاری در زندگی - نمایش کلیپ آموزشی به منظور آشنایی عمیق تر با مفهوم هدفگذاری - آموزش مفهوم هوشمند سازی هدف با ذکر مثالهای کاربردی و بارش مغزی و تعامل با دانش آموزان همراه با کار گروهی و تکمیل کاربرگ هوشمند سازی و ارائه تکلیف برای کار در منزل	جلسه دوم
بررسی کار در منزل و رفع اشکال - معرفی مفهوم انواع نیازها در تئوری انتخاب با انجام کار برگ انفرادی نیازها و تعامل گروهی با دوستان جهت تعمیق و یادگیری بیشتر مفهوم نیازها - نمایش کلیپ آموزشی - آموزش ارتباط رفتار انسان با مفهوم نیازها	جلسه سوم
رفع اشکال و مرور اجمالی جلسه گذشته - آموزش مفهوم عشق و تعلق و مسئولانه زیستن از طریق انیمیشن "قصه شیرو نخبیران" تحلیل انیمیشن از طریق بارش فکری و تعامل با دانش آموزان - انجام کار برگ "تضمیمات مسئولانه و موثر" - معرفی آیات مسئولیت پذیری در آیات قرآن "اسرا-۶-حجرات ۶-صدحر ۳۸-اسرا ۳۶-بقره ۲۲۵-زمر ۶-ارائه کاربرگ کار در منزل "مسئولانه و موثر بودن تضمیمات روزانه من"	جلسه چهارم
بررسی کار برگ در منزل و رفع اشکال - آموزش مفهوم عشق و تعلق و تفاوت این دو مفهوم در تئوری انتخاب و اثرات آن بر سلامت روان - آموزش مفهوم رابطه و ارتباط آن با نیاز به عشق و تعلق از طریق بارش فکری و تعامل با دانش آموزان - آموزش مفهوم نیازها با تاکید نیاز بر قدرت و ارتباط آن با عشق و تعلق از طریق کار برگ - نمایش کلیپ آموزشی - ارائه کاربرگ کار در منزل "انواع قدرت و کارهای روزانه من"	جلسه پنجم
بررسی کار در منزل جلسه گذشته و رفع اشکال - نمایش انیمیشن "داستان شاه و کنیز" - تحلیل نمایش از طریق تعامل با دانش آموزان و آموزش مفهوم نیازها با تاکید نیاز به عشق و تعلق - آموزش عادات مخرب و سازنده از طریق کار برگ عملی "معماری رابطه" - معرفی آیات عشق و محبت در قرآن کریم و انواع عشق و محبت از دیدگاه قرآن "طه ۸۳-۸۴-ال عمران ۳۱-بقره ۱۶۵-مریم ۹۶-یونس ۶۲-عادیات ۸-یوسف ۳۰-بقره ۲۱۶-آموزش مفهوم مسئولیت پذیری در رابطه عاطفی	جلسه ششم
مرور اجمالی جلسه گذشته و رفع اشکال - آموزش مفهوم دنیای مطلوب از طریق بارش فکری و تعامل با دانش آموزان - انجام کاربرگ "دنیای مطلوب از سه منظر افراد و اشیا و عقاید و افکار - انجام کار گروهی سه نفره در خصوص دنیای مطلوب - معرفی دنیای مطلوب معنوی و انجام کاربرگ "دنیای مطلوب معنوی" - آموزش مفهوم مسئولیت پذیری و حقوق انسان - ارائه تکلیف برای منزل	جلسه هفتم
بررسی تکالیف منزل و مرور اجمالی و رفع اشکال - ادامه آموزش دنیای مطلوب و تصاویر جایگزین و توضیحات تکمیلی در خصوص دنیای مطلوب - آموزش مفهوم نیازها و ارتباط آن با رفتار انسان - آموزش مفهوم دنیای ادراکی و دنیای واقعی از طریق کاربرگ عملی "دنیای ادراکی من" - تحلیل فیلم آموزشی با دانش آموزان با توجه به آموزشهای دنیای مطلوب - دنیای واقعی - دنیای ادراکی - پاورها	جلسه هشتم
رفع اشکال مبحث جلسه گذشته و مرور اجمالی - آموزش مفهوم مسئولیت پذیری و آموزش رفتار موثر و مسئولانه - آموزش مفهوم ماشین رفتار با کاربرگ ماشین رفتار - نمایش کلیپ آموزشی - معرفی یک فیلم آموزشی به عنوان تکلیف در منزل	جلسه نهم
پرسش و پاسخ از مباحث جلسه گذشته - جمع بندی مطالب و رفع اشکال از آموزشهای داده شده - جلسه پرسش و پاسخ - انجام پس آزمون	جلسه دهم

با مطالعه مبانی نظری، ماهیت فناوری و تجارب کشورها منطق و ساختار الگوی موردنظر کشف و شناسایی شد. در مرحله بعد، نسبت به تعیین ویژگی‌های عناصر اقدام و الگوی پیشنهادی در یک فرایند تحلیل و ترکیب در قالب جداولی از اطلاعات و ویژگی‌های موضوع پژوهش خلاصه و ارائه شد. سپس برای تعیین میزان تطابق الگوی پیشنهادی با وضعیت موجود، میزان به‌کارگیری مفاهیم روان‌شناسی

مثبت‌نگر ارزیابی شده و با ترکیب مضامین پر کاربرد در بسته آموزشی درس دین و زندگی مبتنی بر تئوری انتخاب، مضامین اصلی استخراج گردید که در تدوین محتوای بسته آموزشی از آنها استفاده شد. در جدول ۱، مضامین پر تکرار مرتبط با درس دین و زندگی مبتنی بر تئوری انتخاب موجود در اسناد و منابع علمی ارائه شده است (فتی، موتابی، ۱۳۸۵، میر کمالی، ۱۳۹۱ و هوپر، ۱۳۹۴).

جدول ۲: مضامین پر تکرار مرتبط با بسته آموزشی درس دین و زندگی مبتنی بر تئوری انتخاب در اسناد و منابع علمی

مضامین اصلی	اسناد و منابع علمی
نیازهای بنیادین	ویلیام گلاس (۱۹۹۸) علی صاحبی (۱۳۹۰) امیر محمد پهلوی (۱۳۹۸) وایت و کون (۲۰۱۸)
رفتار کلی	ویلیام گلاس (۱۹۹۸) علی صاحبی (۱۳۹۹)
مفهوم هدف‌گذاری و هوشمند سازی اهداف	ویلیام گلاس (۲۰۱۱) علی صاحبی و امیر محمد پهلوی (۱۳۹۸)
شناخت افکار احساس و رفتار	سلیگمن (۲۰۱۴) و گرینه و همکاران (۲۰۱۸) و آتزر (۲۰۱۱)
مفهوم رابطه وعادات دور کننده و نزدیک کننده رابطه	ویلیام گلاس (۲۰۰۷)
مفهوم مسئولیت پذیری و انواع آن	ویلیام گلاس (۱۹۹۸) علی صاحبی (۱۳۹۰)
مفهوم دنیای مطلوب و مولفه های مرتبط با آن	ویلیام گلاس (۱۹۹۸) علی صاحبی (۱۳۹۰) سید علی قاسمی (۱۳۹۸)
مفهوم کنترل بیرونی و کنترل درونی	ویلیام گلاس (۱۹۹۸) علی صاحبی (۱۳۹۰)
مفاهیم مرتبط با مسئولیت پذیری و مسئولانه زیستن در قرآن	آیات قرآن مرتبط با مسئولیت پذیری (سوره اسراء- ص ۲۸، صافات- ص ۳۶، زمر- ص ۶، بقره- ص ۲۲۵، حجرات- ص ۶)
مفاهیم مرتبط به عشق و تعلق در آیات قرآن	آیات (طه- ص ۸۳، آل عمران- ص ۳۱، بقره- ص ۱۶۵، صافات- ص ۹۶، یونس- ص ۶۲، عادیات- ص ۸، یوسف- ص ۳۰، بقره- ص ۲۱۶)

در این بسته آموزشی، هر مضمون تئوری انتخاب به عنوان یک مهارت در نظر گرفته شده است که دانش آموزان پایه دهم برای توانمندسازی خود باید آنها را کسب کنند. در انتهای هر جلسه، تکالیفی به منظور تثبیت یادگیری به دانش آموزان ارائه می شود. این بسته با تأکید بر تئوری انتخاب بر خلاف اکثر رویکردها و برنامه های آموزشی در پژوهش های پیشین که تنها بر یک یا چند مفهوم محدود از روان شناسی مثبت نگار تأکید داشتند، در این بسته آموزشی سعی کردیم تعداد زیادی از مفاهیم کاربردی تئوری انتخاب بر مبنای درس دین و زندگی برای دانش آموزان پایه دهم (از جمله هدف گذاری، انواع هدف گذاری، هوشمند کردن هدف، شناخت نیازها، شناخت احساسات، عوامل دور کننده و نزدیک کننده رابطه، نیاز به عشق و تعلق، مسئولانه زیستن، نیاز به قدرت و...) گنجانده شود. خلاصه جلسه های آموزشی درس دین و زندگی مبتنی بر تئوری انتخاب در جدول ۳ ارائه شده است.

خلاصه جلسات آموزشی درس دین و زندگی مبتنی بر تئوری انتخاب

پس در واقع یافته های ما حاکی از این است که باتوجه به وجوه مشترک درس دین و زندگی و تئوری انتخاب در اسناد علمی و آیات مرتبط در قرآن کریم این بسته قابل طرحی کردن هست و ضمناً باتوجه به عدد بدست آمده در نسبت روایی محتوا که عدد ۰/۷۱ است که این بسته از اعتبار خیلی خوبی برخوردار است، همچنین شاخص روایی محتوا نیز برای روایی پرسش نامه استفاده می شود که در اینجا عدد محاسبه شده ۰/۸۵ است که قابل قبول می باشد.

جدول ۳: بررسی شاخص روایی محتوایی بسته آموزشی

CVI	CVR	سؤال
93%	86%	آیا محتوای جلسه اول (خوش آمدگویی و معارفه، تعیین اهداف و قوانین آموزشی، مقدمه‌ای بر تئوری انتخاب) متناسب با اهداف بسته آموزشی است؟
93%	86%	آیا مدت‌زمان جلسه (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه اول متناسب است؟
100%	100%	آیا محتوای جلسه دوم (آموزش مفهوم هدف‌گذاری و ارزش و هوشمندسازی اهداف) متناسب با اهداف بسته آموزشی است؟
100%	100%	آیا مدت‌زمان جلسه (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه دوم متناسب است؟
100%	100%	آیا محتوای جلسه سوم (معرفی انواع نیازها، آموزش مفهوم مسئولیت‌پذیری، و آموزش ارتباط رفتار انسان با نیازها) متناسب با اهداف بسته آموزشی است؟
100%	100%	آیا مدت‌زمان جلسه سوم (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه سوم متناسب است؟
93%	86%	آیا محتوای جلسه چهارم (آموزش تصمیمات مؤثر و مسئولانه، نمایش انیمیشن شیر و تخم‌یران با تأکید بر معرفی مجدد نیازها) متناسب با اهداف بسته آموزشی است؟
107%	114%	آیا مدت‌زمان جلسه (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه چهارم متناسب است؟
86%	71%	آیا محتوای جلسه پنجم (آموزش مفهوم نیاز به قدرت و انواع آن، آموزش مفهوم رابطه) متناسب با اهداف بسته آموزشی است؟
93%	86%	آیا مدت‌زمان جلسه (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه پنجم متناسب است؟
100%	100%	آیا محتوای مطرح شده در جلسه ششم (نمایش انیمیشن آموزشی شاه و کبیر و آموزش مفهوم نیاز به عشق و تعلق، آموزش عادات دورکننده و نزدیک‌کننده رابطه، آموزش مفهوم مسئولیت‌پذیری در رابطه عاطفی) متناسب با اهداف بسته آموزشی است؟
100%	100%	آیا مدت‌زمان جلسه (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه ششم متناسب است؟
107%	114%	آیا محتوای مطرح شده در جلسه هفتم (آموزش مفهوم دنیای مطلوب، مقایسه دنیای مطلوب در افراد مختلف، آموزش مفهوم نیازها و ارتباط آن با انواع رفتار، معرفی دنیای مطلوب معنوی، آموزش مفهوم مسئولیت‌پذیری و حقوق) متناسب با اهداف بسته آموزشی است؟
107%	114%	آیا مدت‌زمان جلسه (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه هفتم متناسب است؟
93%	86%	آیا محتوای جلسه هشتم (اثامه مفهوم دنیای مطلوب و معرفی مولفه‌های آن: افراد و اشیا و عقاید و باورها، معرفی دنیای واقعی و معرفی دنیای ادراکی و تفاوت آنها با یکدیگر، آموزش مفهوم مسئولانه و مؤثر بودن رفتارشناسان با ذکر مثال‌های کاربردی) متناسب با اهداف آموزشی است؟
100%	100%	آیا مدت‌زمان جلسه (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه هشتم متناسب است؟
93%	86%	آیا محتوای جلسه نهم (آموزش مفهوم کنترل درونی و کنترل بیرونی آموزش مفهوم مسئولیت‌پذیری و ارتباط آن با کنترل بیرونی، آموزش مفهوم ماشین رفتار و مؤلفه‌های آن) متناسب با اهداف بسته آموزشی است؟
100%	100%	آیا مدت‌زمان جلسه نهم (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه نهم متناسب است؟
93%	86%	آیا محتوای جلسه دهم (جمع‌بندی مطالب ارائه شده، پاسخ‌دهی به سؤالات دانش‌آموزان، انجام پس‌آزمون، تشکر و قدردانی از اعضا برای مشارکت و همکاری در پیاده‌سازی طرح تحقیق) متناسب با اهداف بسته آموزشی است؟
86%	71%	آیا مدت‌زمان جلسه دهم (۹۰ دقیقه) با محتوای مطرح شده در جلسه دهم متناسب است؟
97%	94%	کل
Kendall's W=0/766, Chi-square=265/144, Sig=0/001		

روایابی بسته آموزشی

در مرحله اول روایابی، اعضای پانل خبرگان ضمن بررسی روایی صوری بسته آموزشی، نظرات اصلاحی خود در خصوص بسته را به صورت مبسوط و کتبی اعلام کردند که پس از اعمال نظرات آنها، متن نهایی و اصلاح شده برنامه مجدداً به منظور بررسی روایی محتوایی بسته به شکل کمی در اختیار همان اعضای پانل قرار گرفت.

در نهایت، شاخص ضریب محتوایی کلی با استفاده از فرمول و با جاگذاری اعداد در فرمول (۱)، در عمده جلسات پانل تخصصی به سمت عدد ۰/۷۱ برآورد گردید. با توجه به حداقل مقدار قابل قبول برای تأیید اعتبار محتوایی اجزا بسته آموزشی (۰/۵۱) بسته آموزشی در س دین و زندگی مبتنی بر تئوری انتخاب از اعتبار مناسبی برخوردار است. در ضمن از شاخص روایی محتوایی نیز استفاده می شود که این شاخص توسط والتز و باسل ارائه شده است که برای محاسبه آن از خبرگان خواسته می شود میزان مرتبط بودن هر گویه را با طیف ۴ قسمتی غیر مرتبط، نیاز به بازبینی اساسی، مرتبط اما نیاز به بازبینی، کاملاً مرتبط می سنجیم. تعداد خبرگانی که گزینه ۳ و ۴ را انتخاب کرده اند بر تعداد کل خبرگان تقسیم می کنیم و عدد به دست آمده ۰/۸۵ است که چون از حداقل تعیین شده ۰/۷۹ بزرگتر است بنابر این قابل قبول است. نتایج حاصله در جدول شماره ۳ آمده است.

بحث و نتیجه گیری

برنامه درسی دین و زندگی دوره متوسطه دوم از جمله حوزه های آموزشی و تربیتی است که در راستای پرورش آگاهی ها و سجاای دینی دانش آموزان این مقطع طراحی شده و توسط مجریان آن یعنی دبیران آموزش داده می شود. طبعاً اجرای بهینه این برنامه درسی مستلزم آن است که منابع، مشکلات و چالش های آن شناسایی و سپس رفع شوند. همچنین، یافته های تحقیقاتی مرتبط با کتب درسی در نظام آموزش و پرورش ایران بیانگر آن است که به دلایل گوناگون کتب درسی تنها منبع و رسانه آموزشی است که مورد استفاده و استناد معلم و دانش آموزان قرار می گیرد (موسی پور، ۱۳۹۵). در عین حال، عابدی و همکاران (۱۳۹۲) تأکید کرده اند که در کتب درسی دین و زندگی باید علاوه بر ابعاد شناختی، جنبه های عملی و الگو پذیری دانش آموزان مورد توجه قرار بگیرد و محتوای این کتاب باید ابتدا با فراهم کردن محیط مناسب و ارائه الگوهای تربیتی به ایجاد عادات نیک و بیدار کردن فطرت، زمینه تربیت دینی را در مرتبه فراهم کرده و سپس برای مستحکم کردن اعتقادات و از میان بردن تردیدها و پرهیزها در دینداری دانش آموزان به ارائه مباحث عقلی و اقامه براهان اقدام نمایند. از سوی دیگر، پژوهش زینال پور و کیهان (۱۳۹۷) کاربرد رسانه های آموزشی مثل فیلم، تلفن همراه، نرم افزارهای قرآنی و مذهبی در آموزش و تفهیم مفاهیم دینی به دانش آموزان موثر دانسته است. به هر حال، با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش و مستندات نظری و پژوهشی که در این مقاله مورد اشاره و استناد قرار گرفت می توان گفت برنامه درسی دین و زندگی مقطع متوسطه دوم نظام آموزش و پرورش کشور هر چند ابزار و رسانه مهمی برای انتقال و ارائه مفاهیم و آموزه های مذهبی و دینی به دانش آموزان است، ولی با این حال این عرصه آموزشی و تربیتی با مشکلات و تنگناهای مختلفی در بخش های آموزشی مواجه است که باعث شده تأثیر گذاری عملی این درس بر رفتارهای دینی و مذهبی دانش آموزان کاهش یابد. در این راستا به نظر می رسد که انجام اقداماتی از جمله طراحی و اجرای بسته های آموزشی مانند آنچه در این تحقیق اتفاق افتاد در آموزش های ضمن خدمت کیفی برای دبیران درس دین و زندگی به منظور دانش و مهارت افزایی آنها در زمینه تدریس بهتر و عمیق تر درس دین و زندگی و ارتقای سطح نفوذ و اثر گذاری آنها بر الگوهای شخصیتی و رفتاری فراگیران جوان دوره متوسطه، اصلاح تعدیل، روز آمد و کاربردی کردن محتوای کتاب دین و زندگی دوره متوسطه

دوم، استفاده از ظرفیت های هنری و زیبایی شناختی در طراحی و تدوین مطالب کتاب، ارائه مباحث کاربردی و پیوند آنها با واقعیت های عینی جامعه با توجه به چهار چوب تئوری انتخاب در این تحقیق، تخصیص امکانات و تجهیزات کمک آموزشی لازم به مدارس متوسطه برای متنوع سازی آموزش این درس، برنامه ریزی نهادهای کلان اجتماعی جامعه برای مبارزه و مقابله منطقی با کژکارکردها و ناپهنجاری های موجود در سطح جامعه و ارتقای سطح سلامت اجتماعی و سالم سازی تعاملات عینی شهروندان، استفاده از ظرفیت های انجمن اولیا و مربیان برای آموزش تئوری انتخاب در کنار درس دین و زندگی و همسو شدن با دبیران و دانش آموزان در امر آموزش و ایجاد ارتباط هر چه بیشتر آموزش های دبیرستان با خانواده ها به ویژه در درس دینی و مذهبی و همگون سازی آنها. می توانند در اصلاح و بهبود کیفی فرایند تربیت دینی دانش آموزان اثرات قابل توجهی داشته باشد. تحقیق انجام شده با دو محدودیت روبرو شد که اولین آن متغیر مقطع تحصیلی بود که در پژوهش حاضر کنترل شده بود و جامعه آماری این پژوهش دانش آموزان پایه دهم است که در تعمیم نتایج به سایر مقاطع تحصیلی متناسب با نیازها و دوره سنی آنها تهیه و تدوین شود و دومین محدودیت متغیر جنسیت بود که آن هم در این پژوهش کنترل شد و جامعه آماری دانش آموزان دختر در نظر گرفته شدند، لذا در تعمیم نتایج باید احتیاط کرد و بسته ای متناسب برای پسران با توجه به نیازها و مقتضیات آنها در نظر گرفته شود.

منابع

- اسلامیان، زهرا؛ سعیدی رضوانی، محمود؛ کرمی، مرتضی؛ ایونس، دیوید. (۱۴۰۰). اجرای برنامه درسی مبتنی بر تفاوت های فردی درس "دین و زندگی" در نظام آموزش و پرورش ایران [چالش ها و راهکارها، مجله تربیت اسلامی، زمستان ۱۴۰۰ شماره ۳۸ رتبه ب وزارت علوم.
- امینی، محمد. (۱۴۰۰). برنامه درسی دین و زندگی دوره متوسطه دوم [چالش های موجود واری تجارب زیست دبیران، مجله پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی زمستان ۱۴۰۰، شماره ۵۳ رتبه ب وزارت علوم.
- آل بویه، گوهر؛ طباطبائی، سید موسی و طباطبائی، خدیجه سادات. (۱۳۹۵). بررسی اثر مداخله روانشناسی مثبت تگر به شیوه گروهی بر عزت نفس، خود پنداره و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر تجدیدی پایه اول دبیرستان، مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۱۱ (۲۲): ۱-۲۲.
- باطنی، سعیده؛ خنیفر، حسین؛ تقوی، زهره. (۱۴۰۲). مولفه های تربیتی انسان با تاکید بر تربیت اخلاقی در خطبه های امام حسین (ع) در واقعه عاشورا [مجله پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، شماره ۵۹، صص ۳۹۳-۴۱۸.
- بدی گرگری، رحیم؛ نعمتی، شهرزاد؛ احمدی، شهرام و طاهری، اعظم. (۱۳۹۸). اثر بخشی مداخلات روانشناسی مثبت گرای مبتنی بر مدرسه بر سطوح اجتماعی و رفتاری بهزیستی تحصیلی، راهبردهای آموزشی در علوم پزشکی، ۱۲ (۱): ۱۰۲-۱۰۹.
- جواد، ناهید؛ بناه علی، امیر؛ علیوندی وفا، مرضیه. (۱۳۹۹). اثر بخشی روش آموزشی کلاس معکوس و روش سخنرانی بر اشتیاق تحصیلی دانشجویان، فصلنامه تدریس پژوهی، سال هشتم، شماره ۲.
- حیدر پور، حسن؛ صادق زاده قمصری، علیرضا؛ سجادی، مهدی. (۱۳۹۷). تحلیل تطبیقی راهنمای برنامه درسی دین و زندگی دوره متوسطه دوم با مولفه های سبک زندگی اسلامی ایرانی، فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، ۳ (۴): ۳۵-۶۶.
- خادمی، سولماز. (۱۳۹۸). تحلیل محتوای برنامه درسی دین و زندگی دوره متوسطه از نظر میزان توجه به خلاقیت، تفکر نقاد و ابراز وجود در دانش آموزان، مجله شماره ۱۷، رتبه ب وزارت علوم.
- خالق خواه، علی؛ نجفی، حبیبه؛ زاهد بالیان، عادل. (۱۳۹۷). فراتحلیل بررسی کیفیت تدریس معلمان، فصلنامه علمی تدریس پژوهی، سال ششم، شماره اول.
- دهقانی، الیا؛ جوکار، نجف. (۱۴۰۲). تربیت متعالی در دیدگاه امام محمد غزالی و ابراهام مزول، مجله پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی دوره ۲، شماره ۵۸، صص ۱۵۵-۱۸۴.
- رحیمی، عبدالله؛ بهمنی قانلی، ابوالحسن؛ صفی شلمزاری، سعید. (۱۳۹۹). بررسی روش ها و فنون تدریس از منظر قرآن کریم، فصلنامه علمی تدریس پژوهی، سال هشتم، شماره ۲.

- رضوی، عبد المجید؛ رسولی شریانی، رض؛ بنی، علی؛ رضا (۱۳۹۴). تحلیل محتوای کتاب‌های درسی دین و زندگی دوره متوسطه بر مبنای اصول و روش‌های تربیتی مستخرج از الحجه البیضاء؛ بالتهذیب الاحیاء؛ با تأکید بر بخش عادات و منجیات، فصلنامه مسائل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، (۱۱)، ۸۹-۶۱.
- رعیت ابراهیم آبادی، مصصومه، ارجمند نیا، علی اکبر و افروز، غلامعلی (۱۳۹۴). بررسی پژوهش نامه روانشناسی مثبت، (۲)، ۱-۱۴.
- زینال پور، سمیرا؛ کیهان، جواد. (۱۳۹۷) پدیدار شناسی شیوه‌های آموزش مذهبی والدین به کودکان پیش دبستانی، فصلنامه علوم تربیتی از دیدگاه اسلام، (۱۱) ۶۹-۹۱.
- سلطان احمدی، جواد؛ الله وردی زاده، خلیل؛ خبری، ابراهیم؛ سرخوش، مهدی (۱۳۹۱). بررسی میزان پاسخگویی کتاب دین و زندگی سال دوم متوسطه به نیازهای معنوی و روانی دانش آموزان از دیدگاه دبیران دینی و قرآن، دو فصلنامه مدیریت و برنامه ریزی در نظام‌های آموزشی، (۸۵)، ۷۷-۶۱.
- سلطانی، آمنه (۱۳۹۷). بررسی علل بی علاقه‌گی دانش آموزان مقطع متوسطه دوره دوم به درس دین و زندگی، یازدهمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی، تهران، موجود در <https://www.civilica.com/paper-RAFCON11-409.html>
- شیخ زاده، مصطفی. (۱۳۹۲). آسیب شناسی برنامه درسی دینی به عنوان الگوی تغییر در برنامه درسی دوره متوسطه، همایش ملی تغییر برنامه درسی دوره‌های تحصیلی آموزش و پرورش
- صاحبی، علی؛ تبرک، حسین. (۱۳۹۹) واقعیت درمانی برای قرن بیست و یکم، تهران، انتشارات سایه سخن ۵۶-۳۳.
- صاحبی، علی. (۱۳۹۰). مسئولیت پذیری فضیلت گمشده، تهران، انتشارات سایه سخن ۲۳-۴۵.
- صاحبی، علی. (۱۳۹۱). نظریه انتخاب و واقعیت درمانی. رشد مشاوره مدرسه، شماره ۲۷-۱۱-۴.
- صاحبی، علی؛ پهلوانزاد، امیر محمد. (۱۳۹۸). کوچینگ زندگی خود شکوفایی در سایه راهبری شخصی، تهران، اندیشه احسان.
- صادقی، مسعود و بیرانوند، زینب. (۱۳۹۶). تأثیر آموزش مثبت نگر گروهی بر پیوند با مدرسه در دانش آموزان دختر دوره متوسطه، پژوهشنامه روانشناسی مثبت، (۲) ۳-۱۹.
- عبادی، فاطمه؛ منادی، مرتضی؛ خادمی، ملوک؛ کیامنش، علیرضا. (۱۳۹۲). تحلیل محتوای کتاب‌های درس دین و زندگی دوره متوسطه با تأکید بر شاخص‌های تربیتی در برنامه درسی ملی، فصلنامه تعلیم و تربیت، شماره ۱۲۰، ۳۵-۱۰۱.
- علوی، زینب؛ قدم پور، عزت اله و غضنفری، فیروزه (۱۳۹۶). تأثیر آموزش خوش بینی به روش قصه گوئی بر اختلالات رفتاری دانش آموزان بسر پایه پنجم، مجله روانشناسی بالینی و شخصیت، (۲) ۱۵-۹۶-۸۵.
- فتی، لادن و موتابی، فرشته (۱۳۸۵). مهارت روابط بین فردی مؤثر، تهران: دانژه.
- قاسمی، سید علی؛ فدایی، مهدی. (۱۳۹۸) کتاب دنیای مطلوب من، تهران، انتشارات سایه سخن.
- گالسر، ویلیام. (۱۹۹۸) نظریه انتخاب : روانشناسی نوین آزادی فردی. ترجمه مهرداد فیروز بخت (۱۳۸۵). تهران: چاپ رسا.
- گالسر، ویلیام. (۲۰۰۶). هر دانش آموزی می‌تواند موفق شود. ترجمه علی صاحبی (۱۳۹۴). تهران : سایه سخن.
- مجد الدین، طاهره؛ میر دامادی، سید محمد؛ سرمدی، محمد رضا (۱۴۰۲) طراحی الگوی رشد اخلاقی دانش آموزان در چهار چوب فلسفه تعلیم و تربیت اسلامی، مجله پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی، شماره ۶۰، ۱۸۱-۲۰۲.
- موسوی ندوشن، فاطمه سادات؛ نبلی، محمد؛ نبیستانی، محمد رضا (۱۴۰۲) (کاوش پدیدار شناختی بر شایستگی پایه آموزگاران برای تحقق ساحت تربیت اعتقادی، عبادی و اخلاقی، مجله پژوهش در مسائل تعلیم و تربیت اسلامی دوره ۳-۳۱-۵۸، صص ۲۷۱-۲۹۸.
- موسی پور، نعمت الله. (۱۳۹۵) مبانی برنامه ریزی آموزش متوسطه، مشهد: استان قدس رضوی.
- میر عارفین، فاطمه سادات. (۱۳۹۰). آسیب شناسی کتاب‌های دین و زندگی از منظر توجه به نیازهای دانش آموزان، فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، (۲۲) ۹۶-۵۹.
- میر کمالی، سید محمد؛ آغاامی، فرنوش؛ نازنجی ثانی، فاطمه. (۱۳۹۱). بررسی نقش فرهنگ اعتماد در عملکرد معلمان مدارس ابتدایی شهر تهران، مجله نوآوری‌های آموزشی شماره ۴۲، ص ۳۱-۵۰.
- الهی قمشه ای، حسین. (۱۳۹۲) ۳۶۵ روز در صحبت قرآن، انتشارات سخن ۱۳۵-۱۲۰.
- یکانی زاده، امیرگل؛ محمد نژاد بهرامی، غلامرضا؛ سلیمان نژاد، اکبر. (۱۳۹۷). اثر بخشی آموزش مهارت‌های مثبت اندیشی بر سرمایه روانشناختی و شادزیستی دانش آموزان. فصلنامه سلامت روان کودک، ۱۴۷-۱۵۴.

- Ferguson .C.(2018). Is positive education another fad perhaps .but it supported by good research.
Available at: <https://www.theconversation.com.23/3/2020>
- Glasser W C.(2008). procedures :The cornerstone of institute training. the William G lasser institute Newsletter. summer. Chats worth ca: the William Glasser institute.
- Glasser w(1998) choice theory :A new psychology of personal free dom. New York NY :Harper.
- Glasser w(2005) Defeining mental health problem. chat worth CA : William Glasser.
- Glasser w.(2011). every student can succeed. Los Angeles:
- Greene ،T؛Gross ،R؛Amsel ،L&Hoven ،C(2018). The mental health of children and is adolescents exposed to9/11:lessons and still to be learned. World trade Center Pulmonary Diseases and Multi Organ System Main festations^۵ ،121-136
- Marsh ،H.(2008). Academic Buoyancy Toward an understanding of students ever day academic resilience.2018.journalof school psychology^{۸۵-۵۳} ،۴۶ ،.
- Seligman. M.E.&Csiks zentmihaly ،(2014). positive psychology :An introduction. Netherlands :Springer ،279-298.
- Waters ،L.(2011). A review of School- Based Positive. The Australian Educational and Developmental Psychologist، 28(2) ،75-90.
- White.M&Kern ،M.L.(2018) Positive education :teaching for well-being and academic mastery. international Journal of Well-being. 8(1) ،1-17.Doi:10.5502/ijw.v8il.558.23/3/2020.

Editing and Validating the Study Package of Religion and Life Based on Choice Theory Marzieh Rezaei SoltanAbadi^۱, Parvin Kadivar^{*۲} and Ismail Saadipour (Biyabangard)^۳**Abstract:**

The current research was conducted with the aim of compiling and validating the educational package of the 10th grade religion and life lesson based on Choice Theory. The research method for the stage of designing and compiling the educational package was descriptive-analytical method mixed. The main themes of the training package and the time required for training were taken from written sources such as the model of G schools and internal and external research projects. To validate the package, while using the face validity method, the content validity method was used in a qualitative and quantitative way. It was used with a panel of 14 experts. 14 experts were considered as the statistical population, 10 of them were in the field of psychology, two were in the field of curriculum planning, and two were in the field of education. In addition, two relative coefficients of content validity and content validity index were used. The minimum and maximum relative content validity coefficients for each item of the package were calculated as 1 and 0.71, and the content validity index in most sessions reached the number (0.85) for all goals in the educational protocol. The results revealed that the educational package of the Religion and Life lesson based on Choice Theory for 10th grade students have good formal and content validity and has the necessary validity for educational applications and research use.

Keywords: Educational Package, Choice Theory, Religion and Life Lesson, Tenth Grade.

^۱. PhD student in educational psychology, Department of psychology, QomBranch, IslamicAzadUniversity, Qom, Iran
Kazem.ebrahimi2@gmail.com

^۲. full professor of 46th grade, Department of psychology, TehranBranch, Tehran, Iran, (Corresponding author) -
Kadivar 220 @yahoo.com

^۳. full professor, Department of psychology, BranchTehran, AllamehTabatabaieUniversity, Tehran, Iran.
E.sadipour@atu.ac.ir